

جمهوری اسلامی ایران
Islamic Republic of Iran

مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران

Institute of Standards and Industrial Research of Iran

استاندارد ملی ایران

۱۳۲۴۶

چاپ اول

ISIRI

13246

1st. Edition

مدیریت ریسک – واژگان

Risk management —Vocabulary

ICS:01.120;03.100.01;01.040.03

به نام خدا

آشنایی با مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران

مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران به موجب بند یک ماده ۳ قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، مصوب بهمن ماه ۱۳۷۱ تنها مرجع رسمی کشور است که وظیفه تعیین، تدوین و نشر استانداردهای ملی (رسمی) ایران را به عهده دارد.

تدوین استاندارد در حوزه‌های مختلف در کمیسیون‌های فنی مرکب از کارشناسان مؤسسه* صاحب نظران مراکز و مؤسسات علمی، پژوهشی، تولیدی و اقتصادی آگاه و مرتبط انجام می‌شود و کوششی همگام با مصالح ملی و با توجه به شرایط تولیدی، فناوری و تجاری است که از مشارکت آگاهانه و منصفانه صاحبان حق و نفع، شامل تولیدکنندگان، مصرف‌کنندگان، صادرکنندگان و واردکنندگان، مراکز علمی و تخصصی، نهادها، سازمان‌های دولتی و غیر دولتی حاصل می‌شود. پیش‌نویس استانداردهای ملی ایران برای نظرخواهی به مراجع ذی‌نفع و اعضای کمیسیون‌های فنی مربوط ارسال می‌شود و پس از دریافت نظرها و پیشنهادهای در کمیته ملی مرتبط با آن رشته طرح و در صورت تصویب به عنوان استاندارد ملی (رسمی) ایران چاپ و منتشر می‌شود.

پیش‌نویس استانداردهایی که مؤسسات و سازمان‌های علاقه‌مند و ذیصلاح نیز با رعایت ضوابط تعیین شده تهیه می‌کنند در کمیته ملی طرح و بررسی و در صورت تصویب، به عنوان استاندارد ملی ایران چاپ و منتشر می‌شود. بدین ترتیب، استانداردهایی ملی تلقی می‌شود که بر اساس مفاد نوشته شده در استاندارد ملی ایران شماره ۵ تدوین و در کمیته ملی استاندارد مربوط که مؤسسه استاندارد تشکیل می‌دهد به تصویب رسیده باشد.

مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران از اعضای اصلی سازمان بین‌المللی استاندارد (ISO)^۱ کمیسیون بین‌المللی الکتروتکنیک (IEC)^۲ و سازمان بین‌المللی اندازه‌شناسی قانونی (OIML)^۳ است و به عنوان تنها رابط^۴ کمیسیون کدکس غذایی (CAC)^۵ در کشور فعالیت می‌کند. در تدوین استانداردهای ملی ایران ضمن توجه به شرایط کلی و نیازمندی‌های خاص کشور، از آخرین پیشرفت‌های علمی، فنی و صنعتی جهان و استانداردهای بین‌المللی بهره‌گیری می‌شود.

مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران می‌تواند با رعایت موازین پیش‌بینی شده در قانون، برای حمایت از مصرف‌کنندگان، حفظ سلامت و ایمنی فردی و عمومی، حصول اطمینان از کیفیت محصولات و ملاحظات زیست‌محیطی و اقتصادی، اجرای بعضی از استانداردهای ملی ایران را برای محصولات تولیدی داخل کشور و/یا اقلام وارداتی، با تصویب شورای عالی استاندارد، اجباری نماید. مؤسسه می‌تواند به منظور حفظ بازارهای بین‌المللی برای محصولات کشور، اجرای استاندارد کالاهای صادراتی و درجه‌بندی آن را اجباری نماید. همچنین برای اطمینان بخشیدن به استفاده‌کنندگان از خدمات سازمان‌ها و مؤسسات فعال در زمینه مشاوره، آموزش، بازرسی، ممیزی و صدور گواهی سیستم‌های مدیریت کیفیت و مدیریت زیست‌محیطی، آزمایشگاه‌ها و مراکز کالیبراسیون (واسنجی) و وسایل سنجش، مؤسسه استاندارد این گونه سازمان‌ها و مؤسسات را بر اساس ضوابط نظام تأیید صلاحیت ایران ارزیابی می‌کند و در صورت احراز شرایط لازم، گواهینامه تأیید صلاحیت به آن‌ها اعطا و بر عملکرد آن‌ها نظارت می‌کند. ترویج دستگاه بین‌المللی یکاها، کالیبراسیون (واسنجی) و وسایل سنجش، تعیین عیار فلزات گرانبها و انجام تحقیقات کاربردی برای ارتقای سطح استانداردهای ملی ایران از دیگر وظایف این مؤسسه است.

* مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران

- 1- International organization for Standardization
- 2 - International Electro technical Commission
- 3- International Organization for Legal Metrology (Organization International de Metrology Legal)
- 4 - Contact point
- 5 - Codex Alimentarius Commission

کمیسیون فنی تدوین استاندارد
« مدیریت ریسک – واژگان »

رئیس:

ذره، مهدی

(کارشناسی ارشد مهندسی برق)

سمت/نماینده

کارشناس استاندارد

دبیر:

بستان دوست راد، احسان

(کارشناسی مهندسی صنایع)

عضو هیات مدیره شرکت مهندسی مدیریت
قابلیت اعتماد توازن

اعضاء: (اسامی به ترتیب حروف الفبا)

اسمی خان، علی

(کارشناس مهندسی مکانیک)

کارشناس

افراز، شهاب

(کارشناسی مهندسی رایانه)

کارشناس
شرکت مهندسی مدیریت قابلیت اعتماد توازن

حسن آبادی، سیاوش

(کارشناسی ارشد زبان انگلیسی)

عضو هیات علمی دانشگاه هوایی و کارشناس
استاندارد

حکیمی زاده، صدف

(کارشناسی ارشد مترجمی زبان)

کارشناس
شرکت مهندسی مدیریت قابلیت اعتماد توازن

راعی، جلال

(فوق لیسانس مدیریت)

دانشگاه هوایی شهید ستاری
عضو هیات علمی دانشکده‌ی برق

سیدی نیای، کیوان

(کارشناسی ارشد مهندسی مکانیک)

عضو هیات علمی سازمان پژوهش های علمی
و صنعتی ایران

قربان اشرفی، افشین

(کارشناسی مهندسی برق - الکترونیک)

مدیر عامل شرکت خدمات فنی و مهندسی
نهاد

فهرست مندرجات

صفحه	عنوان
ب	آشنایی با مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران
ج	کمیسیون فنی تدوین استاندارد
ه	پیش گفتار
و	مقدمه
۱	هدف و دامنه کاربرد
۱	۱ اصطلاحات مربوط به ریسک
۲	۲ اصطلاحات مربوط به مدیریت ریسک
۳	۳ اصطلاحات مربوط به فرآیند مدیریت ریسک
۳	۱-۳
۳	۲-۳ اصطلاحات مربوط به تبادل اطلاعات و مشاوره
۴	۳-۳ اصطلاحات مربوط به فضا
۵	۴-۳ اصطلاحات مربوط به ارزیابی ریسک
۵	۵-۳ اصطلاحات مربوط به شناسایی ریسک
۶	۶-۳ اصطلاحات مربوط به تحلیل ریسک
۸	۷-۳ اصطلاحات مربوط به سنجش ریسک
۹	۸-۳ اصطلاحات مربوط به برخورد با ریسک
۱۳	کتابنامه

پیش‌گفتار

استاندارد "مدیریت ریسک - واژگان" که پیش‌نویس آن در کمیسیون‌های مربوط توسط شرکت مهندسی سیستم‌های قابلیت اعتماد توازن تهیه و تدوین شده و در یکصد و سیزدهمین اجلاس کمیته ملی استاندارد مدیریت کیفیت مورخ ۱۳۸۹/۱۱/۱۷ مورد تصویب قرار گرفته است، اینک به استناد بند یک ماده ۳ قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، مصوب بهمن ماه ۱۳۷۱، به عنوان استاندارد ملی ایران منتشر می‌شود.

برای حفظ همگامی و هماهنگی با تحولات و پیشرفت‌های ملی و جهانی در زمینه صنایع، علوم و خدمات، استانداردهای ملی ایران در مواقع لزوم تجدید نظر خواهد شد و هر پیشنهادی که برای اصلاح و تکمیل این استانداردها ارائه شود، هنگام تجدید نظر در کمیسیون فنی مربوط مورد توجه قرار خواهد گرفت. بنابراین، باید همواره از آخرین تجدیدنظر استانداردهای ملی استفاده کرد.

منبع و ماخذی که برای تهیه این استاندارد مورد استفاده قرار گرفته به شرح زیر است:

ISO Guide 73, 2009: Risk management — Vocabulary

مقدمه

این استاندارد واژگان پایه و اصلی را برای ایجاد درک مشترک در خصوص مفاهیم و اصطلاحات مدیریت ریسک در کل سازمان و پست‌ها و در سرتاسر کاربردهای متفاوت، تکوین می‌کند. در فضای اصطلاح‌شناسی مدیریت ریسک، مقصود این است که تعاریف ارائه شده در این استاندارد ترجیح داده شوند.

مدیریت ریسک خاص کاربرد است و بنابراین در برخی اوضاع و احوال لازم است که واژگان این استاندارد تکمیل شوند. از آنجایی که اصطلاحات مرتبط با اداره‌ی ریسک در استاندارد استفاده می‌شوند، ضروری است که معانی مورد نظر آنها در فضای استاندارد، اشتباه تعبیر، معرفی یا استفاده نشوند.

به علاوه سازمان‌ها برای مدیریت تهدیدهای پیش‌رویشان برای دستیابی به اهداف بطور فزاینده‌ای فرآیندهای مدیریت ریسک را بکار می‌برند و یک رویکرد منسجم را برای مدیریت ریسک به منظور بهبود مدیریت فرصت‌های بالقوه، تکوین می‌کنند. بنابراین اصطلاحات و تعاریف ارائه شده در این استاندارد از نظر مفهومی و کاربردی وسیع‌تر از آن‌هایی است که در ISO/IEC Guide 51 ارائه شده. اصطلاحات ارائه شده در ISO/IEC Guide 51 محدود به جنبه‌های ایمنی ریسک است. یعنی ریسک‌های با عواقب منفی یا نامطلوب. از آن‌هایی که سازمان‌ها بطور فزاینده‌ای رویکرد وسیع‌تری را نسبت به مدیریت ریسک اتخاذ می‌کنند، این استاندارد به همه‌ی کاربردها و به همه‌ی بخش‌ها می‌پردازد.

این استاندارد عام بوده و برای پرداختن به کاربرد عمومی مدیریت ریسک گردآوری شده است. اصطلاحات و تعاریف این استاندارد به ترتیب زیر ارائه شده‌اند:

- اصطلاحات مربوط به ریسک
- اصطلاحات مربوط به مدیریت ریسک
- اصطلاحات مربوط به فرآیند مدیریت ریسک
- اصطلاحات مربوط به تبادل اطلاعات و مشاوره
- اصطلاحات مربوط به فضا
- اصطلاحات مربوط به ارزیابی ریسک
- اصطلاحات مربوط به شناسایی ریسک
- اصطلاحات مربوط به تحلیل ریسک
- اصطلاحات مربوط به سنجش ریسک
- اصطلاحات مربوط به برخورد با ریسک
- اصطلاحات مربوط به پایش و اندازه‌گیری

مدیریت ریسک – واژگان

هدف و دامنه کاربرد

هدف از تدوین این استاندارد ارائه‌ی اصطلاحات عام مرتبط با مدیریت ریسک است و برآن است تا یک درک دوطرفه و همخوان با توصیف فعالیت‌های مرتبط با مدیریت ریسک و همچنین یک رویکرد منطقی و منسجم به این فعالیت‌ها را ترغیب کند. این استاندارد همچنین قصد دارد تا استفاده‌ی یک شکل از اصطلاح شناسی مدیریت ریسک در فرآیندها و چارچوب‌هایی که به مدیریت ریسک می‌پردازند را ترغیب کند.

این استاندارد به منظور استفاده‌های زیر می‌باشد:

- آن‌هایی که در اداره‌ی ریسک دخیل هستند.
- آن‌هایی که در فعالیت‌های ISO و IEC دخیل هستند.
- تدوین کنندگان استانداردهای ملی یا بخشی، راهنماها، روش‌های اجرایی و رویه‌های مرتبط با مدیریت ریسک

برای اصول و رهنمودهایی در خصوص مدیریت ریسک به استاندارد^۱ ISO 31000:2009 رجوع کنید.

۱ اصطلاحات مربوط به ریسک

۱-۱

risk

ریسک

تأثیر عدم قطعیت بر اهداف

یادآوری ۱- تأثیر، انحراف از آن چه مورد انتظار است - مثبت و/یا منفی می‌باشد.

یادآوری ۲- اهداف ممکن است جنبه‌های مختلفی داشته باشند (مانند اهداف مالی، بهداشت و ایمنی و محیطی) و ممکن است در سطوح مختلفی به کار روند (مانند راهبردی، در سطح سازمان، پروژه، محصول و فرآیند).

یادآوری ۳- ریسک اغلب با رجوع به **رخداد‌های** (۳-۱-۵) بالقوه و **عواقب** (۳-۱-۶) یا ترکیبی از این‌ها توصیف می‌شود.

یادآوری ۴- ریسک اغلب به صورت ترکیبی از عواقب یک رخداد (از جمله تغییراتی در اوضاع و احوال) و **احتمال** (۳-۱-۶) وقوع مربوطه بیان می‌شود.

---

۱ - استاندارد ملی ایران با استفاده از این منبع در دست تدوین است.

یادآوری ۵- عدم قطعیت، حالت یا حتی جزئی از نقص اطلاعات مربوط به درک یا دانش یک رخداد، عاقبت یا احتمال آن است.

۲ اصطلاحات مربوط به مدیریت ریسک

۱-۲

risk management

مدیریت ریسک

فعالیت‌های هماهنگ شده برای هدایت و کنترل یک سازمان با توجه به ریسک (۱-۱)

۱-۱-۲

risk management framework

چارچوب مدیریت ریسک

مجموعه ای از اجزاء که بنیادها و تمهیدات سازمانی را برای طراحی، پیاده سازی، پایش (۳-۸-۲-۱) بازنگری و بهبود مداوم مدیریت ریسک (۱-۲) در کل سازمان فراهم می‌سازند

یادآوری ۱- بنیادها شامل خط مشی، اهداف، اختیار و تعهد به مدیریت ریسک (۱-۱) می‌شوند.

یادآوری ۲- تمهیدات سازمانی شامل طرح‌ها، روابط، مسئولیت‌ها، منابع، فرآیندها و فعالیت‌ها می‌شوند.

یادآوری ۳- چارچوب مدیریت ریسک در خط مشی‌ها و رویه‌های کلی راهبردی و بهره‌برداری سازمان تعبیه شده است.

۲-۱-۲

risk management policy

خط مشی مدیریت ریسک

بیانیه‌ی مقاصد کلی و هدایت یک سازمان مربوط به مدیریت ریسک (۱-۲)

۳-۱-۲

risk management plan

طرح مدیریت ریسک

برنامه درون چارچوب مدیریت ریسک (۱-۲-۱) که رویکرد، اجزاء مدیریت و منابعی را که قرار است در مدیریت ریسک (۱-۱) به کار روند، مشخص می‌کند

یادآوری ۱- اجزاء مدیریت معمولاً شامل روش‌های اجرایی، رویه‌ها، انتصاب مسئولیت‌ها، توالی و زمان بندی فعالیت‌ها می‌شوند.

یادآوری ۲- طرح مدیریت ریسک را می‌توان در محصول، فرآیند و پروژه‌ای خاص و قسمتی از سازمان یا کل آن به کار برد.

۳ اصطلاحات مربوط به فرآیند مدیریت ریسک

۱-۳

risk management process

فرآیند مدیریت ریسک

به کارگیری سیستماتیک خط مشی‌ها، روش‌های اجرایی و رویه‌های مدیریت در فعالیتهای تبادل اطلاعات، مشاوره، ایجاد فضا و شناسایی، تحلیل، سنجش، برخورد، پایش (۱-۲-۸-۳) و بازنگری ریسک (۱-۱)

۲-۳ اصطلاحات مربوط به تبادل اطلاعات و مشاوره

۱-۲-۳

communication and consultation

تبادل اطلاعات و مشاوره

فرآیندهای مداوم و تکرار شونده که سازمانی انجام می‌دهد تا اطلاعات را فراهم سازد، در اطلاعات شریک شود یا اطلاعات را کسب کند و وارد گفتگویی در مورد مدیریت ریسک (۱-۱) با علاقمندان (۱-۱-۲-۳) شود.

یادآوری ۱ اطلاعات می‌تواند مربوط به وجود، ماهیت، شکل، احتمال (۱-۱-۶-۳)، اهمیت، سنجش، قابلیت پذیرش و برخورد با مدیریت ریسک باشد.

یادآوری ۲ مشاوره فرآیندی دو سویه از تبادل آگاهانه اطلاعات است بین یک سازمان و علاقمندان در مورد مسئله‌ای پیش از تصمیم‌گیری یا تعیین سمت و سوی در مورد آن مسئله.

مشاوره عبارت است از:

- فرآیندی که از طریق تأثیر و نه قدرت بر تصمیمی اثر می‌گذارد؛ و
- یک ورودی به تصمیم‌گیری و نه تصمیم‌گیری مشترک.

۱-۱-۲-۳

stakeholder

علاقمند

فرد یا سازمانی که می‌تواند بر تصمیم یا فعالیت تأثیر بگذارد، از آن تأثیر بپذیرد یا خود را تحت تأثیر آن بداند

یادآوری - تصمیم‌گیرنده می‌تواند علاقمند باشد.

۲-۱-۲-۳

risk perception

برداشت از ریسک

نگرش علاقمند (۱-۱-۲-۳) به یک ریسک (۱-۱)

یادآوری - برداشت از ریسک، نیازها، مسائل، دانش، باور و ارزش‌های علاقمند را منعکس می‌کند.

۳-۳ اصطلاحات مربوط به فضا

۱-۳-۳

establishing the context

برقراری فضا

تعریف پارامترهای خارجی و داخلی که هنگام مدیریت ریسک و تنظیم دامنه کاربرد و معیارهای ریسک (۳-۱-۳-۳) برای خط مشی مدیریت ریسک (۲-۱-۲) در نظر گرفته می‌شوند.

۱-۱-۳-۳

external context

فضای خارجی

محیط خارجی که در آن، سازمان به دنبال دستیابی به اهدافش است

یادآوری - فضای خارجی می‌تواند شامل موارد زیر باشد:

- محیط فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، قانونی، مالی، فناوری، اقتصادی، طبیعی و رقابتی، چه بین‌المللی باشد و چه ملی، منطقه‌ای یا محلی؛
- محرک‌های کلیدی و روندهای تأثیرگذار بر اهداف سازمان؛
- روابط با علاقمندان و برداشتها و ارزش‌های علاقمندان (۱-۱-۲-۳) خارجی.

۲-۱-۳-۳

internal context

فضای داخلی

محیط داخلی که در آن سازمان به دنبال دستیابی به اهدافش است

یادآوری - فضای داخلی می‌تواند شامل موارد زیر باشد:

- حکمرانی، ساختار سازمانی، نقش‌ها و مسئولیت‌ها؛
- خط مشی‌ها، اهداف و راهبردهایی که برای دستیابی به آنها در کارند؛
- توانمندی‌ها که با توجه به منابع و دانش درک می‌شوند (مثلاً سرمایه، زمان، افراد، فرآیندها، سیستم‌ها و فناوری‌ها)؛
- سیستم‌های اطلاعاتی، جریان‌های اطلاعات و فرآیندهای تصمیم‌گیری (هم رسمی و هم غیر رسمی)؛
- روابط با علاقمندان داخلی و برداشتها و ارزش‌های آنان؛
- فرهنگ سازمان؛
- استانداردها، رهنمودها و مدل‌های اتخاذ شده توسط سازمان؛
- شکل و میزان روابط قراردادی.

۳-۱-۳-۳

risk criteria

معیارهای ریسک

حدود اختیار که اهمیت ریسک (۱-۱) در مقابل آن‌ها سنجیده می‌شود

یادآوری ۱- معیارهای ریسک بر پایه اهداف سازمانی و فضای خارجی (۱-۱-۳-۳) و داخلی (۲-۱-۳-۳) هستند.

یادآوری ۲- معیارهای ریسک را می‌توان از استانداردها، قوانین، خط‌مشی‌ها و دیگر الزامات به دست آورد.

۳-۴ اصطلاحات مربوط به ارزیابی ریسک

۱-۴-۳

risk assessment

ارزیابی ریسک

فرآیند کلی شناسایی ریسک (۱-۵-۳)، تحلیل ریسک (۱-۶-۳) و سنجش ریسک (۱-۷-۳)

۳-۵ اصطلاحات مربوط به شناسایی ریسک

۱-۵-۳

risk identification

شناسایی ریسک

فرآیند یافتن، به رسمیت شناختن و توصیف ریسک‌ها (۱-۱)

یادآوری ۱- شناسایی ریسک شامل شناسایی منابع ریسک (۲-۱-۵-۳)، رخدادها (۳-۱-۵-۳)، دلایل آن‌ها و عواقب (۳-۱-۶-۳) بالقوه آن‌ها می‌شود.

یادآوری ۲- شناسایی ریسک می‌تواند شامل داده‌های تاریخیچه‌ای، تحلیل نظری، نظرات افراد مطلع و متخصص و نیازهای علاقمند (۱-۱-۲-۳) باشد.

۱-۱-۵-۳

risk description

توصیف ریسک

بیانیه‌ای ساختار یافته از ریسک که معمولاً شامل چهار عنصر است، منابع، رخدادها (۳-۱-۵-۳)، دلایل و عواقب (۳-۱-۶-۳).

۲-۱-۵-۳

risk source

منبع ریسک

عنصری که به تنهایی یا به صورت ترکیبی دارای قابلیت ذاتی افزایش ریسک (۱-۱) است

یادآوری- منبع ریسک می‌تواند ملموس یا ناملموس باشد.

۳-۱-۵-۳

event

رخداد

وقوع یا تغییر مجموعه‌ای خاص از اوضاع و احوال

یادآوری ۱- رخداد می‌تواند یک یا چند اتفاق باشد و می‌تواند چندین دلیل متعدد داشته باشد.

یادآوری ۲- رخداد می تواند متشکل از چیزی باشد که اتفاق نمی افتد.

یادآوری ۳- رخداد گاهی می تواند "رویداد" یا "حادثه" نام گیرد.

۴-۱-۵-۳

hazard

خطر

منبع بالقوه‌ی آسیب

یادآوری- خطر می تواند یک منبع ریسک باشد (۲-۱-۵-۳).

۵-۱-۵-۳

risk owner

صاحب ریسک

فرد یا مقوله ای با مسئولیت و اختیار برای اداره‌ی ریسک (۱-۱)

۳-۶ اصطلاحات مربوط به تحلیل ریسک

۱-۶-۳

risk analysis

تحلیل ریسک

فرآیندی برای درک ماهیت ریسک (۱-۱) و تعیین سطح ریسک (۳-۶-۱-۸)

یادآوری ۱- تحلیل ریسک، پایه ای برای سنجش ریسک (۳-۷-۱) و تصمیماتی در مورد برخورد با ریسک (۳-۸-۱) فراهم می‌سازد.

یادآوری ۲- تحلیل ریسک شامل برآورد ریسک می شود.

۱-۱-۶-۳

likelihood

راست نمایی

شانس وقوع یک امر

یادآوری ۱- در اصطلاح شناسی مدیریت ریسک، واژه "احتمال" به معنای شانس وقوع یک امر به کار می رود، چه تعریف شده باشد و چه اندازه گیری شده یا به طور عینی یا ذهنی، کیفی یا کمی تعریف شده باشد و یا با استفاده از اصطلاحات کلی یا به صورت ریاضیاتی (مانند احتمال (۳-۶-۱-۴) یا فراوانی (۳-۶-۱-۵) در مدت زمانی معین) توصیف شده باشد.

یادآوری ۲- واژه‌ی احتمال^۱ دارای تعبیر ریاضیاتی می‌باشد، بنابراین در اصطلاح شناسی مدیریت ریسک از راست نمایی استفاده می‌شود و مقصود این است که تعبیری گسترده‌تر داشته باشد.

۲-۱-۶-۳

exposure

در معرض قرارگیری

میزانی که یک سازمان و/یا یک علاقمند (۱-۱-۱-۳) تحت یک رخداد (۳-۱-۵-۳) قرار می‌گیرد.

۳-۱-۶-۳

consequence

عاقبت

پیامد یک رخداد (۳-۱-۵-۳) که بر اهداف تأثیر می‌گذارد

یادآوری ۱- یک رخداد می‌تواند منجر به گستره‌ای از عواقب شود.

یادآوری ۲- عواقب می‌توانند قطعی یا غیر قطعی باشند و بر اهداف تأثیرات مثبت یا منفی بگذارد.

یادآوری ۳- عواقب را می‌توان به صورت کمی یا کیفی بیان کرد.

یادآوری ۴- عواقب اولیه می‌توانند از طریق تأثیرات ثانوی^۱ افزایش یابند.

۴-۱-۶-۳

probability

احتمال

مقیاس شانس وقوع که به صورت عددی بین صفر و یک بیان می‌شود که صفر بیانگر غیرمحمتمل بودن و یک به معنای قطعیت است.

یادآوری- به یادآوری ۲ از تعریف ۱-۱-۶-۳ مراجعه کنید.

۵-۱-۶-۳

frequency

فراوانی

نسبت تعداد رخدادها (۳-۱-۵-۳) یا پیامدها به واحد زمانی تعریف شده

یادآوری- فراوانی را می‌توان برای رخدادهای (۳-۱-۵-۳) گذشته و یا برای رخدادهای بالقوه در آینده به کار برد که می‌توان از آن به عنوان مقیاسی برای راست‌نمایی (۱-۱-۶-۳) و احتمال (۳-۱-۶-۳) استفاده کرد.

۶-۱-۶-۳

vulnerability

آسیب‌پذیری

خواص ذاتی آنچه منجر به حساسیت به منبع ریسک (۱-۱) می‌شود که می‌تواند منجر به رخداد همراه با عواقب (۳-۱-۶-۳) شود.

---

1 -Knock-on effect

۷-۱-۶-۳

risk matrix

ماتریس ریسک

ابزاری برای رتبه‌بندی و نمایش ریسک‌ها (۱-۱) از طریق تعریف گستره‌های عواقب (۳-۱-۶-۳) و راست‌نمایی (۱-۱-۶-۳).

۸-۱-۶-۳

level of risk

سطح ریسک

بزرگی یک ریسک (۱-۱) یا ترکیبی از ریسک‌ها، که به صورت ترکیبی از عواقب (۳-۱-۶-۳) و راست‌نمایی (۱-۱-۶-۳) آن‌ها بیان می‌شود.

۷-۳ اصطلاحات مربوط به سنجش ریسک

۱-۷-۳

risk evaluation

سنجش ریسک

فرآیند مقایسه نتایج تحلیل ریسک (۱-۶-۳) با معیارهای ریسک (۳-۱-۳-۳) برای تعیین این که آیا ریسک (۱-۱) و/یا بزرگی آن قابل قبول یا قابل تحمل است

یادآوری- سنجش ریسک در تصمیم‌گیری در مورد برخورد با ریسک (۲۵-۲) کمک کننده است.

۱-۱-۷-۳

risk attitude

نگرش به ریسک

رویکرد سازمان به ارزیابی و در نهایت دنبال کردن، حفظ، پذیرفتن یا دور شدن از ریسک (۱-۱)

۲-۱-۷-۳

risk appetite

تمایل به ریسک

تعداد و نوع ریسکی (۱-۱) که سازمان مایل است آن را دنبال کند یا حفظ کند.

۳-۱-۷-۳

risk tolerance

تحمل ریسک

آمادگی علاقمند (۱-۱-۲-۳) یا سازمان برای قبول ریسک (۱-۱) به منظور دستیابی به اهداف.

یادآوری- تحمل ریسک می‌تواند از الزامات نظارتی یا قانونی تأثیر پذیرد.

۴-۱-۷-۳

risk aversion

بی میلی به ریسک

نگرش دور شدن از ریسک

۵-۱-۷-۳

risk aggregation

تجمع ریسک

ترکیب تعدادی از ریسک‌ها در یک ریسک (۱-۱) به جهت ایجاد درکی کامل‌تر از کل ریسک

۶-۱-۷-۳

risk acceptance

پذیرش ریسک

تصمیم آگاهانه برای یک ریسک خاص (۱-۱)

یادآوری ۱- پذیرش یک ریسک می‌تواند بدون برخورد با ریسک (۱-۸-۳) یا طی فرآیند برخورد با ریسک انجام شود.

یادآوری ۲- ریسک‌های پذیرفته شده، تحت پایش (۱-۲-۸-۳) و بازنگری (۲-۲-۸-۳) هستند.

۸-۳ اصطلاحات مربوط به برخورد با ریسک

۱-۸-۳

risk treatment

برخورد با ریسک

فرآیندی برای تعدیل ریسک (۱-۱)

یادآوری ۱- برخورد با ریسک می‌تواند شامل موارد زیر باشد:

- اجتناب از ریسک از طریق تصمیم به عدم آغاز یا ادامه فعالیت‌هایی که ریسک را افزایش می‌دهد؛
  - پذیرش ریسک یا افزایش آن به منظور دنبال کردن یک فرصت؛
  - از میان برداشتن منبع ریسک (۲-۱-۵-۳)؛
  - تغییر دادن راست نمایی (۱-۱-۶-۳)؛
  - تغییر دادن عواقب (۳-۱-۶-۳)؛
  - به اشتراک گذاشتن ریسک با طرف یا طرف‌های دیگر (از جمله قراردادهای و تأمین مالی ریسک (۴-۱-۸-۳)؛ و
  - حفظ ریسک با تصمیم‌گیری آگاهانه.
- یادآوری ۲- برخورد با ریسک‌هایی که به عواقب منفی می‌پردازند، گاهی "تخفیف ریسک"، "رفع ریسک"، "ممانعت از ریسک" و "کاهش ریسک" نام می‌گیرند.

یادآوری ۳- برخورد با ریسک می‌تواند ریسک‌هایی جدید ایجاد کند یا ریسک‌های موجود را تعدیل نماید.

۳-۸-۱-۱

control

کنترل

اقدامی که ریسک (۱-۱) را تعدیل می کند

یادآوری ۱- کنترل‌ها شامل هر فرآیند، خط مشی، تدبیر، رویه یا اقدام دیگری هستند که ریسک را تعدیل می کند.

یادآوری ۲- کنترل‌ها ممکن است همیشه تأثیر تعدیلی مورد نظر یا مفروض را دربر نداشته باشند.

۳-۸-۱-۲

risk avoidance

اجتناب از ریسک

تصمیم آگاهانه برای دخیل نشدن در یک فعالیت یا صرف نظر کردن از انجام آن به منظور قرار نگرفتن در معرض یک ریسک (۱-۱) خاص

یادآوری- اجتناب از ریسک می تواند بر اساس نتایج سنجش ریسک (۳-۷-۱) و/یا اجبارهای نظارتی و قانونی می باشد.

۳-۸-۱-۳

risk sharing

تسهیم ریسک

شکلی از برخورد با ریسک (۳-۸-۱) که شامل توزیع مورد توافق ریسک (۱-۱) با سایر طرف‌ها می باشد.

یادآوری ۱- الزامات نظارتی و قانونی می تواند تسهیم ریسک را محدود، ممنوع و دیکته کند.

یادآوری ۲- تسهیم ریسک را می توان از طریق بیمه و یا اشکال دیگر قراردادی انجام داد.

یادآوری ۳- میزانی از ریسک که توزیع می شود، می تواند وابسته به قابلیت اطمینان و شفافیت ترتیبات تسهیم باشد.

یادآوری ۴- انتقال ریسک، شکلی از تسهیم ریسک است.

۳-۸-۱-۴

risk financing

تأمین مالی ریسک

شکلی از برخورد با ریسک (۳-۸-۱) شامل ترتیبات احتیاطی برای تدارک مالی به جهت مواجهه با عواقب

مالی یا تعدیل عواقب (۳-۶-۱-۳) مالی، در صورت بروز

۳-۸-۱-۵

risk retention

حفظ ریسک

پذیرش انتفاع بالقوه از ماحصل یا بار تلفات، از یک ریسک (۱-۱) خاص.

یادآوری ۱- حفظ ریسک شامل پذیرش ریسک باقی مانده (۳-۸-۱-۶) است.

یادآوری ۲- سطح ریسک (۳-۸-۱-۶) حفظ شده می تواند به معیارهای ریسک (۳-۳-۱-۳) وابسته باشد.

۳-۸-۱-۶

residual risk

ریسک باقی مانده

ریسک (۱-۱) باقی مانده پس از برخورد با ریسک (۳-۸-۱)

یادآوری ۱- ریسک باقی مانده می تواند دربردارنده ریسک شناسایی نشده باشد.

یادآوری ۲- ریسک باقی مانده همچنین می تواند "ریسک حفظ شده" نام گیرد.

۳-۸-۱-۷

resilience

برگشت پذیری

ظرفیت سازگارانته‌ی یک سازمان در یک محیط پیچیده و متغیر

۳-۸-۲ اصطلاحات مربوط به پایش و اندازه‌گیری

۳-۸-۲-۱

monitoring

پایش

وارسی، نظارت و مشاهده نقادانه مداوم یا تعیین وضعیت به منظور شناسایی تغییر از سطح عملکرد مورد الزام یا انتظار

یادآوری- پایش می تواند در چارچوب مدیریت ریسک (۲-۱-۱)، فرآیند مدیریت ریسک (۳-۱)، ریسک (۱-۱) یا کنترل (۲-۲۶) به کار رود.

۳-۸-۲-۲

review

بازنگری

فعالیتی که برای تعیین مناسب بودن، کفایت و اثربخشی موضوع برای دستیابی به اهداف برقرار شده انجام می گیرد

یادآوری- بازنگری می تواند در چارچوب مدیریت ریسک (۲-۳)، فرآیند مدیریت ریسک (۲-۸)، ریسک (۲-۱) یا کنترل (۲-۲۶) به کار رود.

۳-۸-۲-۳

risk reporting

گزارش ریسک

شکلی از تبادل اطلاعات به منظور مطلع ساختن علاقمندان (۳-۲-۱-۱) خاص داخلی یا خارجی توسط فراهم آوردن اطلاعات مربوط به حالت جاری ریسک (۱-۱) و مدیریت آن.

۴-۲-۸-۳

risk register

ثبت ریسک

ثبت سوابق اطلاعات راجع به ریسک‌های (۱-۱) شناسایی شده

یادآوری - اصطلاح "واقع نگاری ریسک"^۱ گاهی اوقات به جای "ثبت ریسک" بکار می‌رود.

۵-۲-۸-۳

risk profile

پروفایل ریسک

توصیف هر مجموعه ای از ریسک‌ها (۱-۱)

یادآوری - مجموعه‌ی ریسک‌ها می‌تواند دربردارنده ریسک‌هایی باشد که مربوط به کل سازمان یا بخشی از آن هستند یا به صورتی دیگر تعریف شوند.

۶-۲-۸-۳

risk management audit

ممیزی مدیریت ریسک

فرآیندی سیستماتیک، مستقل و مستند برای بدست آوردن شواهد و سنجش آن به صورت هدفمند، جهت تعیین اینکه چارچوب مدیریت ریسک (۱-۱-۲) یا هر بخش منتخب از آن، به چه میزان کافی و اثربخش است.

کتابنامه

- [1] ISO 704, Terminology work — Principles and methods
- [2] ISO 860, Terminology work — Harmonization of concepts and terms
- [3] ISO 3534-1, Statistics — Vocabulary and symbols — Part 1: General statistical terms and terms used in probability
- [4] ISO 9000, Quality management systems — Fundamentals and vocabulary
- [5] ISO 10241, International terminology standards — Preparation and layout
- [6] ISO 31000:2009, Risk management — Principles and guidelines
- [7] ISO/IEC Guide 2, Standardization and related activities — General vocabulary
- [8] ISO/IEC Guide 51, Safety aspects — Guidelines for their inclusion in standards